

LEGENDA O LUBENICAMA

Fotograf je to koji od krajolika redovito stvara metafizičke studije, jedan od rijetkih kojemu je kamera oruđe spoznaje, a ne tek puki registrator prirodnih ljepota od kojih zastaje dah. Promatrajući, studirajući, prateći satima i danima čudesne prirodne pojave, slijedeći putanje svjetla i sjena na kamenim zidovima Lubenica, Jelenski je uspio zabilježiti cjelokupan misterij ovoga gradića stvorivši antologijski ciklus fotografija!

Rabeći fotoaparat kao sredstvo otkrića, uspio je ne samo snimiti jedinstveno, već ga učiniti besmrtnim.

Snimajući Lubenice zimi - poništio je vječnu sliku Mediterana i sunca, otkrivši mnogo dublju i složeniju prirodu ovog drevnog krajolika i gradića čija se povijest ispisuje kroz četiri tisuće godina!

Vjerojatno je i u rimsko doba kakav dobar zemljoradnik okapao parcelu pored grada, pijujući na večer mirisno vino i jedući kruh i vjerojatno je kakva starica u srednjemu vijeku, baš kao i danas, tiho prebivala krunicu moleći se Kristu i Majci Božjoj, misleći na svoje mrtve... Jelenskijeva kamera otkriva upravo to sneno i zauvijek zaustavljeno stanje grada. Dražesna crkva i meki obrisi kuća sa starim škurama i škripavim vratnicama, neravnih linija koje kao da je oblikovao sam vjetar i kiša, a ne ljudska ruka, nose na fotografijama onu nezaboravnu patinu stoljeća koja svaki gradski prostor na Kvarneru čini intimnim.

Čovjek je u Lubenicama sam, ali u susretu s vječnošću i praelementima. Bliže su mu kiša, vjetar, orao i jarac što brsti travu, no drugo ljudsko biće. Fotografije bez ljudi otkrivaju carstvo apsolutne tišine. Kamera bilježi atmosferske mijene koje će gradu svaki put dati novu mitsku prirodu. Pod snijegom će postati čarobno mjesto nalik na bajku. Ledom okovani prozor i vrata emaniraju nestvarni sjaj. Obrisi se gube u mlječnoj izmaglici kao na krajobrazima talijanskih vedutista koji su na slikama venecijanskih laguna doveli u pitanje prirodu stvarnog.

Upravo će snijeg učiniti ove fotografije univerzalnim umjetničkim zapisima. One su istovremeno slikovna poezija mjesta Lubenica, njegove apsolutne jedinstvenosti na zemljovidu svijeta, ali i univerzalna slika morskih gradića u beskrajnim krajolicima od nazubljenih stijena iz kojih je jednonogi Ahab krenuo u potragu za bijelim kitom, do divlje ljepote irskih obala po kojima šibaju morski valovi.

Doista Jelenskijev creski suhozid optočen ledom i krajobraz stisnut snijegom poistovjećuje Cres i Irsku, odnosno, postaje univerzalan otočki krajolik koji skriva tajnu postanja. Fotografije Lubenica u cijelosti odgovaraju onom slavnom Joyceovom opisu Irske: "Ponovno je počeo padati snijeg. Sanjivo je promatrao pahuljice, srebrne i mrke, kako koso padaju u svijetlu lampe... Padao je nad tamnom središnjom ravnicom, nad neumornim bregovima, padao je tiho nad allenskim Bogom i dalje na zapad, tiho na tamne buntovne bregove Shannona, na osamljeno groblje na brdu gdje je Michael Furey bio zakopan... duša mu se polagano topila kada je čuo kako snijeg slabašno pada kroz svemir kao silazak njihovog posljednjeg kraja, na sve žive i mrtve..."

Drugim riječima, fotograf je baš kao Joyce ušao u srž one tajnovite atmosfere Lubenica koja ih čini bezvremenim. I Lubeničani su ostali poput Michaela Fureyja snivati u mirisnoj creskoj zemlji svoj vječni i nadajmo se nepomućeni san. Snimajući pravu dramu oblaka nad gradom kakve ne može stvoriti ni najveći barokni majstor, fotograf nije samo uhvatio neobičnu vremensku promjenu karakterističnu za Lubenice, već im dao (opet) nadstvarnu i nestvarnu dimenziju.

Zakrivljene stepenice i sitne škure uličica pripadaju isto toliko Lubenicama kao i nekoj vizuri s tuniske obale ili Aleksandrije!

Pod kapima kiše, snimci će opet dati gradiću nešto biblijsko, poput utočišta čiji vlažni zidovi štite zadnja ljudska bića prije dolaska Noine arke. Vrata ispucala od vjetra i soli pripadaju vremenima mnogo starijima no što traje ljudsko pamćenje. Pun mjesec nad dimnjakom također je arhetipska slika. Od snimke lubeničke crkve u dubokoj sjeni s križem fotograf je, pak, načinio simbol čitave kršćanske civilizacije!

Gradić je "uhvaćen" i iz posve neobičnih kutaka poput okna pa imamo dojam kao da ga je načinio gušter ili ptica sakrivena u kamenoj duplji. Zasebni snimci otkrit će sjaj svih onih malih stvari koje tvore kućevni život - od šarenih kvačica koje vise na konopu, do starinske vješalice i tanjura na zidu. Ta to je i tako onaj najprisniji imaginarij domaćih stvari za kojega uvijek prekasno u životu shvatimo da nam je jedino i najbitnije utočište. Fotografije iz kuće s križem na zidu i mirisnim biljem, gotovo odišu mirisima smokava, pršuta i vina nepromijenjenima od pamtivijeka.

Ukratko, Željko Jelenski je stvorio jedinstven i neponovljiv spomenar Lubenica ili fotografsku legendu posve istu onoj pravoj legendi o gradiću u kojemu si je nekoć davno, mladi zaljubljeni par oduzeo život, skočivši s hridina.

Osorski kralj, prema toj legendi, nije dopustio vezu između svoje kćeri i mladića s brda, pa je kćer istjerao iz kraljevskog Osora. Ona se sa svojim voljenim naselila i smrtno stradala u mjestu koje će po njoj dobiti ime Ljubica/Ljubenice, da bi kasnije pod talijanskom upravom postalo Lubenice.

Stara i tužna priča tako je sada nadopunjena umjetničkim fotografskim ciklusom koji je od ovog creskog gradića, jedinstvenog po svemu, načinio legendu!

Marina Tenžera